

“Els catalans no hem follat amb la nostra història”

Autor: Maria Palau

Data de publicació: 02-03-2022

Catalunya té un problema oftalmològic. Barcelona és estràbica: mira cap a Madrid, cap a Berlín, cap a Londres... I pel que fa a comarques moltes vegades hem estat miops. Na Maria Palau va entrevistar el periodista i escriptor Francesc Canosa per al Punt-Avui+ el 23 de desembre del 2021. Entre d'altres coses, En Canosa reivindica l'orgull de ser catalans i alhora l'orgull del que hem fet com a poble. Per exemple, el Canal d'Urgell.

La conquesta de l'oest nord-americana la coneix tothom. Nosaltres vam fer el mateix amb el canal d'Urgell però no ho hem explicat. No tenim orgull

El vaig a trobar a la seu del magazín La Mira, un model d'informació cuinada a foc lent que no és esclava de l'actualitat supèrflua i de vol gallinaci. Ell n'és el director i fa equip amb Joan Camp (editor), Magda Gregori (cap de redacció) i Jordi Borràs (fotògraf). Periodista, escriptor, guionista, professor de comunicació i, per sobre de tot, “explicador de coses”. Francesc Canosa (1975) acaba de publicar Aigua a les venes (editorial Fonoll), que ja va per la tercera edició. És la crònica d'un “miracle català universal”: la construcció del canal d'Urgell. No apte per a catalans acomplexats.

Per què ‘La Mira’?

Perquè el país no estava explicat. En certa manera revista i llibre arrenquen en el mateix moment. Per Tots Sants del 2003 començo a descobrir la història de la meua família, de la qual no en tenia ni punyetera idea. Superficial sí, aprofundida no. M'adono que jo no em puc explicar. No existeixo enlloc. La Catalunya iceberg, congelada i enfonsada tot i ser real, no és enlloc. La immensa minoria no és enlloc. Hi ha formigues però no hi ha formiguer. És brutal la quantitat d'energia humana però no tenim central nuclear. Aquesta gent necessitava ser explicada.

Catalunya és barcelonacentrista, tampoc hi ha més misteri.

I Barcelona, la petita majoria, ha dimitit de ser la capital de Catalunya. Barcelona actua com una rentadora. Les distàncies físiques s'han escurçat, les mentals no. Ara amb la pandèmia hi ha qui ha descobert que viu gent a altres zones del país. Abans se n'anaven a una casa rural i no s'adonaven que allà hi viu gent cada dia. Però compte que per primer cop en molt temps no cal passar per Barcelona. M'ho corrobora moltíssima gent. "Soc enginyer, he decidit tornar a Ponts i cada dia parlo amb Nova Delhi." Hi ha unes minories que estan escollint lliurement on viure i on treballar. S'està generant un nou mapa de país espectacular. Espectacular. I això fa i farà que es vegin coses que abans no es veien. Persones. Paisatges. I històries impressionants com la del canal d'Urgell. N'estem plens, d'aquestes històries. El problema és de mirada. Catalunya té un problema oftalmològic. Barcelona és estràbica: mira a Madrid, a Berlín, a Londres... I a comarques moltes vegades s'ha estat miop. Els últims temps estan passant coses curioses, i interessants, com que la major part de la classe política no és de Barcelona.

Seguim parlant del model de periodisme d'avui. O no sé si l'estimula més que parlem de l'edat d'or del periodisme català dels anys vint i trenta, i de tot allò que es va perdre i que penso que no hem sabut o no hem pogut recuperar.

La premsa en castellà venia més, com ara, però la premsa en català era la més influent. I la que més innovava en tots els sentits. I la que va generar un nou llenguatge. I la que va aixecar el dit i va dir: nosaltres explicarem el país. Un 99,9% dels periodistes referents escrivien en català. Feien un periodisme absolutament homologable als periodismes top del moment, de França, el Regne Unit i els Estats Units. Als anys trenta acabaran mirant molt els Estats Units, perquè és el país del futur. Catalunya sempre viu pendent del demà. Catalunya és una hipòtesi. El 1936 tot això peta. Una altra de les víctimes mortals de la guerra va ser el periodisme català. El 1940 més del 80% dels periodistes catalans estaven a l'exili. La dada és del Josep Maria Lladó. Som un país d'un coitus interruptus permanent, i a nivell periodístic també.

Més problemes del periodisme d'avui.

La falta d'una línia de continuïtat, d'una tradició, d'uns graons, per un cantó i, per l'altre, una pseudoaristocràcia que decideix què és periodisme i què no és periodisme en funció de com mires, com escrius i quins temes tries. Dit d'una altra manera: que té més valor el periodisme polític que el periodisme cultural. Això és una gran mentida. Als països normals que no tenen malalties mentals no hi és, aquest debat. Ho he patit des que vaig començar a escriure. A La Mira sabem que hi ha temes de país que fem que molesten. Són els mateixos que no entenen que decidim convertir Juneda en capital del fotoperiodisme. No m'he desviat de tema. El periodisme és com l'aigua quan obres l'aixeta i poses el vas. Ha de ser potable perquè si no, et contamina. El bon periodisme va de comprendre. La realitat s'ha de trepitjar. I la realitat s'ha abandonat: ja no es va als llocs. S'ha de perdre el temps amb la gent. S'ha d'estar amb la gent. S'ha d'estimar la gent. El periodisme s'ha oblidat de les persones. No interessen les persones. Per a aquesta pseudoaristocràcia, periodística i d'altres nivells, com les ideològiques de repartiment de carnets, Catalunya és un país sense gent. La gent hi és, però no volen veure-la. Aquest és el gran drama.

Barcelona actua com una rentadora. Expliquem-ho millor, això.

Sempre se l'ha volgut apartar de Catalunya. Barcelona s'està venent la seva memòria. I la pregunta és què serà Barcelona quan se l'hagi venut tota. Barcelona és una ciutat que fa més d'un segle que fa una cosa, la Sagrada Família, que meravella milions de persones. Respecte. Ara hi han posat una estrella que ha tingut un efecte que no veia en molts anys: els barcelonins han tornat a creure que tenen una ciutat. Els barcelonins, que tenen una autoestima molt baixa, han redescobert la ciutat. La ciutat hi és, però està escombrada des de tots els punts de vista. La memòria s'està preservant en altres zones de Catalunya. Reequilibri? Sí, però no només territorial. Territorial i emocional. El parlar de tu a tu. Mira la polèmica del tió. El tió és una tradició que entronca amb la corona catalanoaragonesa i rural. No saben el que simbolitza: l'esperança de la primavera, solidaritat, valors. Hi ha un problema d'analfabetisme existencial.

El passat, aquella cosa tan incòmoda per a alguns...

Què faig a Aigua a les venes? Reclamar la bilateralitat del comtat d'Urgell i el comtat de Barcelona. El canal no és un canal. És un idioma, un llenguatge, el primer gran pacte entre pagesos i burgesos, camp i ciutat, gent que té gana i gent que pot oferir menjar. És a dir: ja s'han generat aquests vincles. El que s'ha petat és la comunicació. El 1853, quan es comença a fer el canal, Barcelona estava emmurallada. Catalunya s'obre per Ponent. El relat s'explica a l'inrevés. No s'hauria de parlar més de l'hegemonia de la gent de comarques a Barcelona? Perquè això també s'ha petat: que l'hereu es quedava a casa i el fadrí anava a ciutat. La qüestió és que Barcelona, com totes les ciutats, cada cop es fa més gran, hi treballarà més gent, s'hi consumirà més, però hi viuran menys persones. Per viure bé, marxaran. Això és un fet.

Vinga, parlem del llibre. La conquesta de l'oest català.

La conquesta de l'oest nord-americana la coneix absolutament tothom. Van crear el western per explicar la seva vida. Nosaltres vam fer el mateix i no ho hem explicat. No sabem explicar la nostra vida. Amb una gravetat brutal. Que allò, el canal, és la rampa de llançament del futur. Tenim el motlle del futur. Vam crear vida on no hi havia res. Això és únic. Els Girona, la família més rica i poderosa de Catalunya i de l'Estat espanyol, és, avui, un carrer: Manuel Girona. Ningú els vindica. Són un model empresarial únic. Paguen el Liceu, la façana de la catedral, el primer banc de l'Estat espanyol... I al desert, la misèria, veuen un jardí d'esperança. Porten l'aigua, l'or líquid. I alimenten no només Catalunya: tot Europa. Construeixen la granera, la nevera, el Taper d'Europa. En aquests moments l'aigua cotitza a les borses dels Estats Units i hi ha multimilionaris comprant zones regades d'Europa. Això ens ha de donar pistes de per on tirarà tot. Catalunya pot ser alimentàriament autosuficient només amb tota la zona de Ponent. No valorem el que tenim.

Jo, als Manuel Girona d'avui, no els sé veure enlloc, Antoni Vila Casas a part. Vull dir que aquesta burgesia amb visió de país ha desaparegut. I això també és un dels nostres drames.

Allò que dèiem de la línia de continuïtat que s'ha trencat. No hem fecundat. És una mica bèstia això que et diré: no hem flirtejat, no hem fet l'amor, no hem follat amb la nostra història. Els americans sí, nosaltres no. La rebutgem. Veiem la història com una cosa caduca. Tenim un problema de moralitat amb nosaltres mateixos. Un periodista em va dir, sobre el llibre del canal: està bé per fer un tema d'agricultura i d'allà. És a dir: el canal d'Urgell és local. Una història universal que tenim és local. Trilerisme. Els americans no tenen edat mitjana, fan Joc de trons i ens expliquen l'edat mitjana. A les presentacions em ve gent a dir-me: noi, això que expliques és veritat. Oh, és clar que és veritat! Vaig parlar deu minuts per telèfon amb un productor de Netflix a l'Estat espanyol. Gallec. Li vaig deixar clar que el llibre és en català. "És igual." Aquí és la clau. Que nosaltres tenim la història. No ens l'hem d'inventar. Però com que no ens l'hem fet nostra és com si no ens pertanyés. Això no és ficció. És sang, suor i llàgrimes reals. Milions de persones durant cinc segles ho van somiar, milers ho van fer, centenars van morir... Milions continuen vivint d'això. Si això no és universal, què és universal? Però si aquí, li vaig dir al Carles Porta, hi ha més morts que a Crims!

Com s'imagina la pel·lícula?

Si és de ficció, jo faria un llargmetratge, o una sèrie, sobre Montclar. El túnel més llarg d'Europa. Cinc quilòmetres. D'idea catalana, no espanyola. Montclar és la gran equació. Una obra d'enginyeria estudiada arreu. Aquí està concentrat tot el patiment que comporta fer el canal. Morts per accident, suïcidis, malalties pulmonars a dojo. Si no fos ficció, un documental, que també està damunt la taula, sobre la història d'un miracle. Un somni interclassista, des del Girona al meu quadravi. Els morts que ens fan viure. Nosaltres serem els morts que farem viure. Totes les coses que valen la pena d'aquest país han continuat. Abans parlàvem de la Sagrada Família. Però què passa? Que el paisatge no està explicat. La gent té molt al cap el paisatge dels Pirineus, de la Costa Brava... però el de Ponent no. No el tenim interioritzat mentalment. Enlloc es pon el sol com a Ponent, per l'horitzontalitat. I això genera un estat d'ànim. El canal ha generat un estat d'ànim a Ponent.

I ha impedit que avui tinguem una Catalunya buida, com sí que té Espanya.

Arrela la gent a la terra, dona prosperitat i fa somniar. Però no interpel·la només allà. També a Barcelona, i arreu. Això és el que no es té clar. Hi torno. Donald Trump volia comprar Groenlàndia. Té més poder l'aigua que els governs

polítics.

No sé si tanta èpica està renyida amb el caràcter dels catalans.

No tenim orgull. Al diccionari tens la resposta: sentiment legítim d'estima per les coses que fem bé. Els catalans no tenim aquest sentiment. Com que no hem plantat orgull no collim orgull. La pitjor collita és no sembrar. No sé qui em deia l'altre dia que el que veritablement necessitaríem és que aquest país anés al psicòleg. Hi ha un problema de divan. No hem pensat en nosaltres mateixos. Vivim en uns cavallets permanents. El trauma de la guerra és present. No hem fet net de la guerra. En tots els sentits. Perquè tampoc està explicada barra mal explicada. Tinc al cap un llibre de la guerra. No s'ha explicat la història dels atrapats.

Entrem en terreny pantanós.

És la història de la meua família i la de tantes altres. El 1936 els roben les gallines i el 1939, els porcs. Hi ha una Catalunya atrapada. S'ha explicat l'èpica d'uns perdedors i l'èpica d'uns guanyadors. Entre els uns i els altres, no s'hi ha volgut veure ningú. La història del país és la història de la realitat. Però aquesta realitat ens l'han transformada. Som petits cavallers Jedi, amb poni, ja ni amb cavall, lluitant contra l'Estrella de la Mort.

Em fa pensar també en aquesta preocupació sobrevinguda pel català.

El problema del català és que hem negat el problema. Poses la merda sota l'estora i un dia l'aixeques i tot són laments. Tots els que vivim aquí sabíem que hi havia un conflicte lingüístic, que s'explica d'una manera molt clara: es troben dues persones, una parla castellà, l'altra, català, i només n'hi ha una que canvia permanentment de llengua. Ja està tot explicat. És un problema d'obvietat. No som un sol poble, cap país ho és. Hi ha formigues, no hi ha formiguer. Hi ha persones, però no tenim institucions que sàpiguen donar resposta als problemes que tenim amb la realitat. No tenim un estat. El que tenim és un Estat en mal estat. Ens hem acabat convertint en una quota. No som una nació, som una quota, i quan ets una quota deixes de ser humà. No veus les persones, veus un tant per cent. Veus un full d'Excel, no veus històries, no veus el paisatge, no veus els pobles, no veus l'energia. Hi ha un street fighter molt bèstia entre la realitat i la irrealitat. El procés? El procés ha trencat l'ou Kinder, ras i curt. El català? El que són les coses: en l'aspecte literari, en sentit ampli, tant en ficció com en no ficció, les coses més interessants s'escriuen en català. Periodísticament, també.

Acabem amb sexe, ja que ens hi hem referit en l'entrevista. L'editorial Fonoll i 'La Mira' acabeu de publicar les memòries sentimentals de Francesc Pujols, 'La meua carn que tu encenies'. Es declara pujolsià?

Totalment. Acaba sent una metàfora de Catalunya. Tothom el coneix per aquella frase de l'"arribarà un dia que els catalans ho tindrem tot pagat". D'acord. Però el que es desconeix és que quan és a l'exili a Montpeller, amb conjuntivitis, hi afegeix: "No només no ho tindrem tot pagat, sinó que ens costarà molt car." Ah, d'acord. Els catalans som com ionquis buscant droga. La primera frase, la famosa, és l'al·lucinogen. La realitat, el nostre gran problema, és la segona frase. Pujols també té aquella altra frase tan genial: "Visca Catalunya, morin els catalans." I, sí, amb La Mira hem llançat aquesta nova col·lecció amb la idea de publicar un títol a l'any del Pujols més pop. Inèdit. Aquest Pujols de carn i ossos sorprendrà.

Un llibre que ens mostra com som

'Aigua a les venes' no és un llibre per llegir sinó per descobrir. Narrat amb fondària, bellesa i emoció, comença en una casa moribunda, Cal Fusté, al Tossal (Noguera), on el dia de Tots Sants del 2003 Francesc Canosa s'hi va trobar una caixa de papers que invocaven la memòria de molt antic de la seva família, lligada i relligada a la construcció faraònica, mortal i vital alhora, del canal d'Urgell. Part de la teulada s'havia ensorrat, signe que el cos d'aquella llar deshabitada

des del 1956 agonitzava, però així i tot continuava entestada a protegir la seva ànima. Una metàfora del país i de les seves grans històries, ocultes no, ocultades amb malícia, per no mostrar-nos com som.

CULTURA
BARCELONA
El Punt-Avui+

MARIA PALAU
FRANCESC CANOSA

Enllaç:

<https://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/2075699-els-catalans-no-hem-follat-amb-la-nostra-historia.html?cca=3>